

MAO TSETUNG

OM PRAKSIS

MAO TSETUNG

Om praksis

1. Opplag, 1971
Forlaget Oktober A/S

OM FORHOLDET MELLOM KUNNSKAP OG PRAKSIS, MELLOM VITEN OG HANDLING

Juli 1937

Materialismen før Marx undersøkte kunnskapsproblemet adskilt fra menneskets sosiale egenskaper og fra dets historiske utvikling, og den var derfor ikke i stand til å forstå hvordan kunnskap avhenger av sosial praksis, det vil si hvordan kunnskap avhenger av produksjonen og klassekampen.

Marxistene betrakter framfor alt menneskets virksomhet i produksjonen som den mest grunnleggende praktiske virksomhet, det avgjørende for hele dets virksomhet. Menneskets kunnskaper avhenger hovedsakelig av dets virksomhet i materiell produksjon. Gjennom denne virksomheten opparbeider det seg gradvis forståelsen av foreteelsene, naturegenskaper og lover og forholdet mellom seg sjøl og naturen. Gjennom dets virksomhet i produksjonen kommer det også gradvis mer eller mindre til forståelse av visse forhold som eksisterer mellom mennesker. Ingen av disse kunnskapene kan oppnås adskilt fra virksomhet i produksjonen. I et klasseløst samfunn slutter enhver person seg, som et medlem av samfunnet, sammen med de andre medlemmene i felles anstrengelser, går inn i bestemte produksjonsforhold til dem og produserer for å dekke menneskets materielle behov. I alle classesamfunn går medlemmene av de forskjellige sosiale klassene også på forskjellige måter inn i bestemte produksjonsforhold og produserer for å dekke sine materielle behov. Dette er den opprinnelige kilden som menneskelig kunnskap utvikles fra.

Det fantes en rekke kamerater i partiet vårt som var dogmatikere, og som lenge forkastet erfaringene fra den kinesiske revolusjonen. De benektet sannheten at »marxismen er ikke et dogme, men ei rettleiing til handling», og overveldig folk med ord og fraser fra marxistiske verker, som var løsrevet fra sammenhengen. Det var også en del kamerater som var empirister, og som i en lang periode begrenset seg til sine egne bruddstykkeaktige erfaringer og ikke forsto hvor viktig teorien er for revolusjonær praksis eller hvor viktig det er å se revolusjonen som et hele, men som arbeidet i blinde, men med stor iver. De feilaktige ideene hos disse to typene kamerater, og særlig hos dogmatikerne, forårsaket enorme tap i den kinesiske revolusjonen i løpet av 1931–34, og ennå kunne dogmatikerne, forkledt som marxister, forvirre en god del kamerater. »Om praksis» ble skrevet for å påpeke de subjektivistiske feilene fra den marxistiske kunnskapsteoriens standpunkt hos dogmatikerne og empiristene i partiet, og særlig feilene hos dogmatikerne. Den ble kalt »Om praksis» fordi hovedvekten ble lagt på å påpeke det dogmatiske slag av subjektivismen som nedvurderer praksis. De ideene som finnes i dette essayet, ble lagt fram av kamerat Mao Tsetung i en forelesning ved den Anti-japanske militære og politiske høyskole i Yenan.

Menneskets sosiale praksis er ikke begrenset til virksomhet i produksjonen, men antar mange andre former – klassekamp, politisk virksomhet, vitenskapelig og kunstnerisk virksomhet – kort sagt, som sosialt individ deltar mennesket i alle former for praktisk samfunnsliv. Slik kommer mennesket i forskjellige grader til forståelse av de forskjellige forholdene mellom menneskene, ikke bare gjennom sitt politiske og kulturelle liv (begge deler henger nøye sammen med det materielle livet). Av disse andre formene for sosial praksis har særlig klassekampen i alle sine forskjellige former en dyptgående innflytelse på utviklinga av menneskets kunnskaper. I klassesamfunnet lever alle som et medlem av en spesiell klasse, og enhver tenkemåte har uten unntakelse et klassestempel.

Marxistene mener at i et menneskelig samfunn utvikler den produktive virksomheten seg skritt for skritt fra et lavere til et høyere nivå, og at menneskets kunnskaper, enten om naturen eller om samfunnet, følgelig også utvikler seg skritt for skritt fra et lavere til et høyere nivå, det vil si fra grunnere til det dypere, fra ensidig til mangesidig. I en svært lang periode i historia var menneskenes forståelse av samfunnets historie nødvendigvis begrenset og ensidig, fordi for det første den herskende klasses fordommer alltid framstilte historia skeivt, og for det andre fordi produksjonens lille omfang begrenset menneskenes syn. Det var ikke før det moderne proletariatet oppsto sammen med veldige produktivkrefter (storindustri) at mennesket var i stand til å oppnå en omfattende historisk forståelse av samfunnets utvikling og forvandle disse kunnskapene til en vitenskap, den marxistiske vitenskap.

Marxistene mener at menneskets sosiale praksis er det eneste kriteriet på sannheten av dets kunnskap om den ytre verden. Det som i virkeligheten skjer, er at menneskets kunnskaper blir bekreftet bare når det oppnår de forventede resultatene i løpet av den sosiale praksis (materieell produksjon, klassekamp eller vitenskapelige eksperimenter). Hvis et menneske vil lykkes i arbeidet sitt, det vil si å oppnå de forventede resultater, må det bringe sine ideer i samsvar med lovene for den objektive ytre verden. Hvis de ikke samsvarer med disse, kommer det til å mislykkes i sin praksis. Etter at det har mislykkes, trekker det sine lærdommer av feilene, og korrigerer sine ideer slik at de blir i samsvar med lovene for den ytre verden og kan på denne måten vende nederlag til framgang. Det er det som menes med uttrykkene »nederlag er mor til framgang» og »av skade blir man klok». Den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien setter praksis i første rekke, og den mener at menneskelig kunnskap ikke på noen måte kan skilles fra praksis. Den vender seg imot alle feilaktige teorier som benekter hvor viktig praksis er eller som

skiller kunnskap og praksis. Følgelig sa Lenin: »Praksis teller mer enn (teoretisk) kunnskap, fordi den har ikke bare sin verdi i sin allmenngyldighet, men også i det at den er umiddelbar virkelighet».¹ Den marxistiske filosofi, den dialektiske materialismen, har to framtreddende kjennetegn. Det ene er dens klassekarakter. Den erklærer åpent at den dialektiske materialismen står i proletariatets tjeneste. Det andre er dens praktiske karakter. Den understreker teoriens avhengighet av praksis, understreker at praksis er grunnlaget for teorien og at teorien på sin side tjener praksis. Sannheten av enhver kunnskap eller teori blir ikke bestemt av personlige følelser, men av objektive resultater i sosial praksis. Bare sosial praksis kan være kriteriet på sannhet. Praksis er det første og det grunnleggende standpunktet i den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien.²

Men hvordan oppstår så menneskelig kunnskap fra praksis, og hvordan tjener den i neste omgang praksis? Dette blir klart hvis vi ser på kunnskapenes utviklingsprosess.

I den praktiske virksomheten ser mennesket først bare tingen slik de ser ut, de forskjellige sidene og de ytre forholdene mellom tingene. Ta for eksempel noen mennesker som kommer utenfra til Yenan på et studiebesøk. I de par første dagene ser de topografien, gatene og husene. De treffer mange mennesker, deltar i banketter, kveldssammenkomster og massemøter, de hører forskjellige slags taler og leser forskjellige dokumenter. Alt dette er tingene slik de ser ut, deres forskjellige sider og de ytre forholdene mellom dem. Dette blir kalt den oppfattende fase av erkjennelsen, nemlig fasen med sanseformannelser og inntrykk. Det vil si at disse enkelte tingene i Yenan påvirker sanseorganene hos studiegruppas medlemmer, fører til sanseformannelser og videre til mange inntrykk i hjernene deres sammen med en grov skisse av de ytre forholdene mellom disse inntrykkene. Dette er den første fasen av erkjennelsen. På dette stadiet kan mennesket ennå ikke danne seg dypere begreper eller trekke logiske slutninger.

Etter som den sosiale praksis fortsetter, vil de tingene som fører til menneskets sanseformannelser og inntrykk bli gjentatt flere ganger i løpet av hans sosiale praksis. Så skjer en plutselig forandring (sprang) i hjernen under erkjennelsesprosessen, og begreper blir dannet. Begrepene er ikke lenger fenomenene, de forskjellige sidene og de ytre forholdene mellom tingene; de griper tak i det vesentlige, i helheten og de indre forholdene mellom tingene.

1.
Sansing

2
begreps-
danning

2 gjennom
tenking
4 konklusjonen

Mellom begreper og sanseførmelser er det ikke bare en kvantitativ, men også en kvalitativ forskjell. Ved å gå videre, blir man ved hjelp av bedømming og slutning i stand til å trekke logiske konklusjoner. Uttrykket i *San Kuo Yen Yi*,³ »rynk pannen og du kommer på en krigslist», eller i dagligtale: »la meg tenke over det» viser til menneskets bruk av begreper i hjernen til å utforme bedømminger og slutninger. Dette er den andre fasen av erkjennelsen. Når medlemmene i studiegruppa har samlet forskjellige data og dessuten har »tenkt over dem», er de i stand til å komme til den konklusjonen at »det kommunistiske partiets politikk for den nasjonale enhetsfronten mot Japan er gjennomgripende, ærlig og oppriktig». Etter denne konklusjonen kan de, hvis også de oppriktig ønsker enhet for å redde nasjonen, gå et skritt videre og trekke følgende konklusjon: »den nasjonale enhetsfronten mot Japan kan bli framgangsrik». Denne fasen med begrepsdannelse, bedømming og slutning er den viktigste fasen i hele prosessen med å få kunnskaper om en ting, det er fasen med rasjonell kunnskap. Kunnskapens virkelige oppgave er gjennom sansing å komme fram til tanke, skritt for skritt å nå fram til forståelsen av de objektive tingenes indre motsigelser, av deres lover og av de indre forholdene mellom en prosess og en annen. Det vil si å komme fram til logisk kunnskap. Jeg gjentar, logisk kunnskap adskiller seg fra sansende kunnskap i det at den sansende kunnskapen omfatter tingenes forskjellige sider, foreteelser og ytre forhold, mens den logiske kunnskapen tar ett stort skritt framover for å omfatte helheten, det vesentlige ved tingene og de indre forholda mellom dem og avdekker de indre motsigelsene for omverdenen. Derfor er logisk kunnskap i stand til å gripe tak i omverdenens utvikling i dens helhet, i de indre forholdene mellom alle dens sider.

Denne dialektisk-materialistiske teorien om kunnskapens utviklingsprosess grunnlegger seg på praksis og går fra det grunnere til det dypere og ble ikke utarbeidet av noen før marxismen oppsto. Marxistisk materialisme løste dette problemet riktig for første gang, idet den påpekte både materialistisk og dialektisk erkjennelsens dyperegående bevegelser. Ved denne bevegelse går mennesket i samfunnet framover i sin kompliserte, stadig tilbakevendende praksis i produksjon og klassekamp fra sansende kunnskap til logisk kunnskap. Lenin sa: »Abstraksjonen av materien, av en naturlov, av verdi osv., kort sagt alle vitenskapelige (riktige, alvorlige, ikke absurde) abstraksjoner gjenspeiler naturen dypere, sannere, mer fullstendig.»⁴ Marxismen-leninismen mener at hver av de to fasene i erkjennelsesprosessen har sine egne kjennetegn. Kunnskapen manifesterer seg som sansende ved den lavere fasen og som logisk ved den høyere fasen, men begge er faser i en sammenhengende

erkjennelsesprosess. Den sansende og den rasjonelle er kvalitativt forskjellige, men de er ikke skilt fra hverandre. De forenes på praksisens grunnlag. Vår praksis beviser at det som er oppfattet ikke kan forstås med en gang, og at bare det som er forstått kan oppfattes som dypere. Sansing løser bare problemet om tingene slik de ser ut, bare teori kan løse problemet om det vesentlige ved tingene. Løsningen av begge disse problemene kan ikke skilles det minste fra praksis. Den som ønsker å få kjennskap om en ting har ingen annen måte å gjøre det på enn å komme i kontakt med den, det vil si ved å leve (i praktisk arbeid) i dens omgivelser. I føydalsamfunnet var det umulig å kjenne til lovene for det kapitalistiske samfunnet på forhånd fordi kapitalismen ennå ikke hadde oppstått, den tilsvarende praksis manglet. Marxismen kunne bare være et produkt av et kapitalistisk samfunn. Marx kunne ikke i tidsepoken med laissez-faire-kapitalisme på forhånd konkret kjenne til visse lover som var særegne for tidsepoken med imperialism, fordi imperialismen, kapitalismens siste stadium, ennå ikke hadde inntrådt, og den tilhørende praksis manglet. Bare Lenin og Stalin kunne ta seg av denne oppgaven. Hvis vi ser bort fra deres genialitet, er grunnen til at Marx, Engels, Lenin og Stalin kunne utarbeide sine teorier i hovedsak den at de personlig tok del i klassekampen og vitenskapelige eksperimenter på deres tid. Uten denne forutsetningen kunne ingen genier ha lyktes. Uttrykket «den lærde kjenner til alt i hele den vide verden uten å gå utenfor sin port», var bare tomt prat før i tida da teknologien ennå ikke var utviklet. Sjøl om dette uttrykket kan gjelde nå i den utviklede teknologiens tidsalder, er det de menneskene som er beskjeftiget med praksis i hele den vide verden, som har virkelig personlig kunnskap. Og det er bare når disse menneskene har ervervet seg kunnskap gjennom sin praksis og deres kunnskap har nådd «den lærde» via det skrevne ord og tekniske media at han indirekte kan «kjenne til alt i hele den vide verden». Hvis du ønsker å få kjennskap til en bestemt ting eller ei bestemt gruppe av ting direkte, må du personlig ta del i den praktiske kampen for å forandre virkeligheten, for å forandre den tingen eller gruppa av ting, for bare slik kan du komme i kontakt med dem som fenomener. Bare gjennom personlig deltagelse i den praktiske kampen for å forandre virkeligheten kan du avdekke det vesentlige ved den tingen eller gruppe av ting og forstå dem. Dette er veien til kunnskap som ethvert menneske faktisk går, sjøl om noen mennesker som bevisst forvrenger sannheten, hevder det motsatte. Den mest latterlige personen i verden er «allviteren» som plukker opp litt overflatisk kunnskap gjennom folkesnakket og utnevner seg sjøl til «verdens fremste autoritet». Dette viser bare at han ikke har tatt ei skikkelig vurdering av seg sjøl. Kunnskap er et spørsmål om vitenskap, og ikke det minste uærlighet eller sjøltilfredshet er tillatt. Det som trengs er akkurat det motsatte – ærlighet og

beskjedenhet. Hvis du ønsker å erverve deg kunnskaper, må du ta del i praksis for å forandre virkeligheten. Hvis du ønsker å få vite hvordan ei pære smaker, må du forandre pæra ved å spise den. Hvis du ønsker å få greie på atomets struktur og egenskaper, må du utføre fysiske og kjemiske eksperimenter for å forandre atomet. Hvis du vil kjenne til revolusjonens teori og metoder, må du ta del i revolusjonen. All ekte kunnskap springer ut av direkte erfaringer. Men man kan ikke ha direkte erfaring om alt. I virkeligheten kommer mesteparten av våre kunnskaper fra indirekte erfaring, for eksempel all kunnskap om tidligere tider og fremmede land. For våre forfedre og for fremmede var eller er – slik kunnskap et spørsmål om direkte erfaring, og disse kunnskapene er pålitelige hvis kravet om »vitenskapelig abstraksjon», som Lenin snakket om, ble – eller blir – oppfylt i løpet av deres direkte erfaring og dermed at den objektive virkeligheten blir vitenskapelig gjenspeilet. Ellers er de ikke pålitelige. Følgelig består et menneskes kunnskaper bare av to deler, det som kommer fra direkte erfaring, og det som kommer fra indirekte erfaring. Dessuten er det som er indirekte erfaring for meg, direkte erfaring for andre mennesker. Når vi betrakter alt under ett, er kunnskap av ethvert slag følgelig uadskillelig fra direkte erfaring. All kunnskap springer ut av sansing av den objektive ytre verden gjennom menneskets fysiske sanseorganer. Enhver som benekter slik sansing, som benekter direkte erfaring eller som benekter personlig deltagelse i den praksis som forandrer virkeligheten, er ikke noen materialist. Derfor er »allviteren» så latterlig. Et gammelt kinesisk ordtak sier: »Hvordan kan du fange tigerunger uten å gå inn i tigers hule?» Dette ordtaket stadfester seg for menneskets praksis, og det stadfester seg for kunnskapsteorien. Det kan ikke finnes noe kunnskap adskilt fra praksis.

For å klargjøre den dialektisk-materialistiske erkjennelsesprosessen som oppstår på grunnlag av den praksis som forandrer virkeligheten, – for å klargjøre den gradvise dyperegående erkjennelsesprosessen, – gis nedenfor ytterlige noen konkrete eksempler.

I den første perioden av proletariatets praksis, perioden med knusing av maskiner og spontan kamp, befant proletariatet seg i sine kunnskaper om det kapitalistiske samfunnet i den sansende fasen av erkjennelsen. Det kjente bare til noen av sidene og de ytre forholdene mellom kapitalismens fenomener. Proletariatet var da ennå en »klasse i seg sjøl». Men da det nådde den andre perioden av dets praksis, perioden med bevisst og organisert økonomisk og politisk kamp, var proletariatet i stand til å forstå det vesentlige ved det kapitalistiske samfunnet, utbyttingsforholdene mellom sosiale klasser og dets

egen historiske oppgave. Og det var i stand til å forstå dette på grunnlag av dets egen praksis og på grunn av dets egne erfaringer om langvarig kamp, erfaringer som Marx og Engels vitenskapelig summerte opp i all deres mangfoldighet for å skape den marxistiske teorien til fostringen av proletariatet. Det var da proletariatet ble en »klasse for seg sjøl».

På samme måte forholder det seg med det kinesiske folkets kunnskap om imperialismen. Den første fasen var preget av overflatisk, sansende kunnskap, som framgår av de forvirrede, utlendingsfiendtlige kampene som førtes av bevegelser som Taipings Himmelske Kongerike,⁵ Yi Ho Tuan-bevegelsen⁶ og så videre. Det var først i den andre fasen at det kinesiske folket nådde fasen med rasjonall kunnskap, innså de indre og ytre motsigelsene i imperialismen og innså den vesentlige sannheten at imperialismen hadde alliert seg med Kinas komprador- og føydaklasse for å undertrykke og utbytte de store massene av det kinesiske folket. Disse kunnskapene oppsto omkring tiden ved 4. mai-bevegelsen i 1919.⁷

La oss nå betrakte krigen. Hvis de som leder en krig mangler erfaring om krig, vil de i begynnelsen ikke forstå de innviklede lovene som gjelder for ledelse av en spesiell krig (slik som vår revolusjonære agrarkrig det siste tiåret). I den innledende fasen vil de bare oppleve en god del kamper og dessuten lide mange nederlag. Men disse erfaringene (erfaringene av de slagene de har vunnet, og spesielt av de slagene de har tapt) gjør dem i stand til å forstå den røde tråden i hele krigen, nemlig den spesielle krigens lover, å forstå dens strategi og taktikk og følgelig å lede krigen med sjølløst. Hvis kommandoen på et slikt tidspunkt blir overlevert til en uerfaren person, vil han også måtte lide en rekke nederlag (samle erfaring) før han kan forstå krigens sanne lover.

»Jeg er ikke sikker på om jeg kan klare det.» Vi hører ofte denne bemerkningen når en kamerat nøler med å ta i mot ett oppdrag. Hvorfor er han usikker på seg sjøl? Fordi han ikke har noen systematisk forståelse for oppdragets innhold og betingelser, eller fordi han har hatt liten eller ingen kontakt med slikt arbeid og heller ikke kjenner til lovene som styrer det. Etter en detaljert analyse av oppdragets natur og betingelser vil han føle seg mer sikker på seg sjøl og villig utføre det. Hvis han bruker litt tid på jobben og samler erfaringer, og hvis han er av den typen som er villig til å undersøke saker åpenhert, og ikke en som angriper problemene subjektivt, ensidig og overflatisk, da kan han trekke konklusjoner for seg sjøl om hvordan han skal utføre jobben og gjøre det med større mot. Bare de som er subjektive, ensidige og overflatiske i sin måte å angripe problemene, vil straks de kommer til et sted utstede ordrer og direktiver etter sitt eget hode uten å betrakte omstendighetene, uten å se tingene i sin helhet (deres historie og deres

nåværende tilstand i sin helhet) og uten å komme fram til det vesentlige ved tingene (deres natur og de indre forhold mellom en ting og en annen). Slike folk vil alltid snuble og falle.

Vi ser således at det første skrittet i erkjennelsesprosessen er kontakten med objektene i den ytre verden. Dette tilhører den sansende fasen. Det andre skrittet er å sammenfatte sansefønnemmelene ved å ordne og rekonstruere dem. Dette tilhører fasen med begrepsdannelse, bedømming og slutning. Det er bare når sanseinntrykkene er svært rike (ikke består av bruddstykker) og samsvarer med virkeligheten (ikke er tilsynelatende) at de kan være grunnlag for å utforme riktige begreper og teorier.

Her må to viktige poeng framheves. Det første, som har blitt framsatt før, men bør gjentas her, er hvordan rasjonell kunnskap avhenger av sansende kunnskap. Enhver som tror at rasjonell kunnskap ikke behøver å avledes fra sansende kunnskap, er en idealist. I filosofiens historie forekommer den »rasjonalistiske» skolen som erkjenner bare fornuften som virkelighet og ikke erfaringen, og som tror at fornuften alene er pålitelig mens sanseerfaring ikke er det. Denne skolens feil er at den snur tingene opp ned. Det rasjonelle er pålitelig nettopp fordi det har sin kilde i sansefønnemmelene. Ellers ville det ha vært som vann uten en kilde, som et tre uten røtter, subjektivt, sjøloppfostrende og upålitelig. Når det gjelder rekkefølgen i erkjennelsesprosessen, kommer sanseerfaring først. Vi framhever betydningen av sosial praksis i erkjennelsesprosessen nettopp fordi sosial praksis alene kan gi opphav til menneskelig kunnskap, og den alene kan få mennesket til å erverve seg sanseerfaringer om den objektive verden. For en person som lukker øynene, tetter igjen ørene og stenger seg totalt ute fra den objektive verden, kan det ikke forekomme noe slikt som kunnskap. Kunnskap begynner med erfaring – dette er materialismen i kunnskapsteorien.

Det andre poenget er det at kunnskap må utdypes, at den sansende kunnskapsfasen må utvikles til den rasjonelle fasen – dette er dialektikken i kunnskapsteorien.⁸ Å tro at kunnskap kan stoppe i den lavere, sansende fasen og at sansende kunnskap alene er pålitelig mens rasjonell kunnskap ikke er det, det ville være å gjenoppta »empirismens» historiske feil. Denne teorien tar feil i det at den ikke forstår at sjøl om inntrykkene vi får gjennom sansning gjenspeiler visse kjensgjerninger i den objektive verden (jeg snakker ikke her om idealistisk empirisme som begrenser erfaringen til såkalt introspeksjon), så

er de bare ensidige og overflatiske. De gjenspeiler tingene ufullstendig og gjenspeiler ikke deres vesen. For fullt ut å gjenspeile en ting i sin helhet, å gjenspeile dens vesen, å gjenspeile dens iboende lover, er det nødvendig gjennom tenkning å gjenskape de rikholdige inntrykkene fra sansingen, kassere skrapet og velge ut det vesentlige, fjerne det falske og beholde det sanne, å gå fra det ene til det andre og utenfra og inn for å skape et system av begreper og teorier – det er nødvendig å gjøre et sprang fra sansende til rasjonell kunnskap. Slik gjenskapt kunnskap er ikke tommere eller mindre pålitelig, tvert imot, det som har blitt vitenskapelig gjenskapt i erkjennelsesprosessen på grunnlag av praksis, gjenspeiler objektiv virkelighet, som Lenin sa, dypere, sannere og mer fullstendig. I motsetning til dette respekterer vulgære »praktiske mennesker» erfaring, men forkaster teorien, og de kan derfor ikke ha noe omfattende bilde av en hel objektiv prosess. De mangler en klar styring og vidtrekkende perspektiver og er tilfreds med tilfeldige framganger og små glimt av sannheten. Hvis slike personer leder en revolusjon, vil de føre den inn i ei blindgate.

Rasjonell kunnskap avhenger av sansende kunnskap, og sansende kunnskap må utvikles til rasjonell kunnskap – dette er den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien. I filosofien forstår verken »rasjonalismen» eller »empirismen» det historiske eller det dialektiske i kunnskapens natur, og sjøl om begge disse skolene inneholder en side av sannheten (jeg snakker her om materialistisk, ikke idealistisk rasjonalisme og empirisme), tar begge feil når det gjelder kunnskapsteorien i sin helhet. Den dialektisk-materialistiske kunnskapsbevegelsen fra det sansende til det rasjonelle gjelder like godt for en underordnet erkjennelsesprosess (for eksempel det å kjenne en eneste ting eller oppgave) som for en overordnet erkjennelsesprosess (for eksempel det å kjenne til et helt samfunn eller en revolusjon).

Men kunnskapsbevegelsen slutter ikke her. Hvis den dialektisk-materialistiske kunnskapsbevegelsen skulle stoppe ved rasjonell kunnskap, ville bare halve problemet bli behandlet. Og når det gjelder den marxistiske filosofien bare den mindre viktige halvparten. Den marxistiske filosofien mener at det viktigste problemet er ikke å forstå lovene i den objektive verden og på den måten bli i stand til å forklare den, men å anvende kunnskapene om disse lovene aktivt for å forandre verden. Fra et marxistisk synspunkt er teorien viktig, og dens betydning blir fullt ut uttrykt i Lenins uttalelse: »Uten revolusjonær teori kan det ikke være noen revolusjonær bevegelse.»⁹ Men marxismen framhever betydninga av teorien fordi og bare fordi den er ei

5
revolusjonær
nasjonal
praksis

rettledning til handling. Hvis vi har en riktig teori, men bare prater om den, legger den på hylla og ikke omsetter den i praksis, da er ikke den teorien av noen betydning, hvor god den enn er. Kunnskap begynner med praksis, og teoretisk kunnskap blir tilegnet gjennom praksis og må siden vende tilbake til praksis. Kunnskapens aktive funksjon uttrykker seg ikke bare i det aktive spranget fra sansende til rasjonell kunnskap, men – og dette er viktigere – den må komme til uttrykk i spranget fra rasjonell kunnskap til revolusjonær praksis. Kunnskapene som omfatter verdens lover, må rettes inn mot den praksis som forandrer verden. De må anvendes på nytt i produksjonen, i revolusjonær klassekamp og revolusjonær nasjonal kamp og i vitenskapelige eksperimentell praksis. Dette er prosessen med testing og utvikling av teorien, fortsettelsen av hele erkjennelsesprosessen. Problemet om hvorvidt teorien samsvarer med den objektive virkeligheten er ikke, og kan ikke bli fullstendig løst i kunnskapsbevegelsen fra det sansende til det rasjonelle som nevnt ovenfor. Den eneste måten å løse dette problemet fullstendig på, er å rette rasjonell kunnskap inn mot sosial praksis, anvende teorien i praksis og se hvorvidt den kan oppnå de resultater man hadde tenkt seg. Mange naturvitenskapelige teorier blir holdt for å være sanne ikke bare fordi de ble betraktet som sanne da naturvitenskapsmennene framsatte dem, men fordi de seinere har blitt bekreftet i vitenskapelig praksis. På samme måten blir ikke marxismen-leninismen holdt for å være sann bare fordi den ble betraktet som sann da den ble vitenskapelig utformet av Marx, Engels, Lenin og Stalin, men fordi den seinere har blitt bekreftet i revolusjonær klassekamp og revolusjonær nasjonal kamp. Dialektisk-materialisme er allmenngyldig fordi det er umulig for noen i sin praksis å komme ut av dens gyldighetsområde. Historien om menneskelig kunnskap forteller oss at mange teories sannhet er ufullstendig, og at denne ufullstendigheten blir rettet på ved at de testes i praksis. Mange teorier er feilaktige, og det er ved at de testes i praksis at feilene blir korrigert. Dette er grunnen til at praksis er kriteriet på sannhet, og at »livets, praksisens standpunkt må være kunnskapsteoriens første og fundamentale standpunkt».¹⁰ Stalin har uttrykt dette bra: »Teorien blir hensiktsløs hvis den ikke blir knyttet sammen med revolusjonær praksis, akkurat som praksis famler i mørket hvis ikke dens vei blir opplyst av den revolusjonære teorien.»¹¹

Når vi kommer til dette punktet, er kunnskapens bevegelse da fullstendig? Vårt svar er: det er den, og likevel er den det ikke. Når mennesker i et samfunn kaster seg inn i praksis for å forandre en bestemt objektiv prosess (enten naturlig eller sosial) i en viss fase i dens utvikling, kan de som et

6
ent
endringer
i
planen

resultat av den objektive prosessens gjenspeiling i deres hjerner og av den øvelsen de har fått gjennom sin bevisste deltakelse, heve sine kunnskaper fra det sansende til det rasjonelle, og de kan skape ideer, teorier, planer eller programmer som i alminnelighet samsvarer med lovene for denne objektive prosessen. Så anvender de disse ideene, teoriene, planene eller programmene i praksis i den samme objektive prosessen. Og hvis de kan oppnå de målene de har tenkt seg, det vil si hvis de i den samme praksis-prosessen kan omforme, eller i det store og hele omforme de ideene, teoriene, planene eller programmene som de på forhånd hadde formulert, til fakta, da kan kunnskapsbevegelsen bli betraktet som fullstendig med hensyn til denne spesielle prosessen. I prosessen for å forandre naturen kan vi for eksempel se på fullførelsen av en anleggsplan, bekreftelsen av en vitenskapelig hypotese, fabrikkasjonen av et verktøy eller innhøstinga av en avling. Eller i prosessen for å forandre samfunnet kan vi for eksempel se på seieren av en streik, seieren i en krig eller fullførelsen av en utdanningsplan. Alt dette kan betraktes som å oppnå de målene man har tenkt seg. Men vanligvis blir sjelden menneskets opprinnelige ideer, teorier, planer eller programmer gjennomført uten noen endringer, verken i praksisen med å forandre naturen eller å forandre samfunnet. Dette er fordi mennesker som er opptatt med å forandre virkeligheten vanligvis er underlagt tallrike begrensninger. De begrenses ikke bare av de bestående vitenskapelige og teknologiske betingelsene, men også av utviklinga av den objektive prosessen sjøl og i hvilken grad denne prosessen har gitt seg åpne uttrykk (sidene og det vesentlige ved den objektive prosessen har ennå ikke blitt fullt klarlagt). I en slik situasjon blir vanligvis ideer, teorier, planer eller programmer endret delvis eller noen ganger til og med fullstendig på grunn av at uforutsette omstendigheter blir oppdaget i løpet av praksisen. Det vil si, det hender at de opprinnelige ideene, teoriene, planene eller programmene ikke samsvarer med virkeligheten enten i sin helhet eller delvis og er fullstendig eller delvis ukorrekte. I mange tilfelle må feilene gjentas mange ganger før kunnskapene kan korrigeres og overensstemmelse med lovene for den objektive prosessen oppnås, og følgelig før det subjektive kan omformes til det objektive, eller med andre ord før de ventede resultatene kan oppnås i praksis. Allikevel, når dette punktet er nådd, kan den menneskelige kunnskapsbevegelsen i forbindelse med en bestemt objektiv prosess i en viss fase i dens utvikling betraktes som fullstendig.

Når det gjelder prosessens framgang, er imidlertid den menneskelige kunnskapsbevegelsen ikke fullstendig. Enhver prosess, enten den foregår i naturen eller i samfunnet, går framover og utvikles på grunn av dens indre

motsigelse og kamp, og den menneskelige kunnskapsbevegelsen bør også gå framover og utvikles på linje med den. Hva sosiale bevegelser angår, må sanne revolusjonære ledere ikke bare være flinke til å korrigere sine ideer, teorier, planer eller programmer når feil blir oppdaget, som påpekt ovenfor. Men når en bestemt objektiv prosess allerede har gått framover og forandret seg fra en utviklingsfase til en annen, må de også være flinke til å få seg sjøl og alle sine revolusjonære kamerater til å gå framover og forandre sine subjektive kunnskaper sammen med den, det vil si at de må forsikre seg om at de nye revolusjonære oppgavene som er foreslått og de nye arbeidsprogrammene samsvarer med de nye forandringene i situasjonen. I en revolusjonær periode forandrer situasjonen seg svært hurtig. Hvis de revolusjonæres kunnskaper ikke forandrer seg hurtig i forbindelse med den forandrede situasjonen, vil de ikke være i stand til å lede revolusjonen til seier.

Det hender imidlertid ofte at tenkninga henger etter virkeligheten. Dette er fordi menneskets erkjennelse begrenses av tallrike sosiale betingelser. Vi bekjemper etterslepere i de revolusjonære rekkene, hvis tenkning ikke går framover når de objektive omstendighetene forandrer seg, og som historisk har kommet til uttrykk som høyreopportuniste. Disse menneskene ser ikke at kampen mellom de to sidene allerede har drevet den objektive prosessen framover, mens deres kunnskaper har stoppet på det gamle stadiet. Dette er karakteristisk for tenkninga til alle etterslepere. Tenkninga deres blir skilt fra sosial praksis, og de kan ikke marsjere i spissen for å lede samfunnets stridsvogn. De blir simpelthen hengende etter, de klager over at den går for fort og prøver å dra den tilbake eller å snu den i motsatt retning.

Vi bekjemper også »venstre»-frasemakeri. Tenkninga til »venstreavvikerne» løper foran en gitt utviklingsfase i den objektive prosessen. Noen betrakter sine fantasier som sannhet, mens andre strever for å virkeliggjøre ett ideal nå som bare kan virkeliggjøres i framtida. De skiller seg sjøl fra den aktuelle praksis til flertallet av folket og fra dagens virkelighet, og de viser seg som eventyrere i sine handlinger.

Idealisme og mekanisk materialisme, opportuniste og eventyrpolitikk blir alt sammen karakterisert ved bruddet mellom det subjektive og det objektive, ved atskillelsen av kunnskap fra praksis. Den marxist-leninistiske kunnskaps-teorien kan ikke, karakterisert som den er av vitenskapelig sosial praksis, annet enn besluttsomt å bekjempe disse feilaktige ideologiene. Marxistene

innser at i universets absolutte og allmenne utviklingsprosess er utviklinga av hver enkelt prosess relativ, og at menneskets kunnskap om en spesiell prosess på et gitt utviklingsstadium følgelig bare er relativ sannhet i den endeløse strømmen av absolutt sannhet. Den totale summen av utallige relative sannheter utgjør den absolutte sannhet.¹² Utviklinga av en objektiv prosess er full av motsigelser og kamp, og det er også utviklinga av den menneskelige kunnskapsbevegelsen. All dialektisk bevegelse i den objektive verden kan før eller seinere gjenspeiles i menneskelig kunnskap. I sosial praksis er prosessen med tilblivelse, utvikling og utdøing uendelig, og det er også prosessen med tilblivelse, utvikling og utdøing i den menneskelige kunnskapen. Ettersom menneskets praksis som forandrer den objektive virkeligheten i overensstemmelse med gitte ideer, teorier, planer eller programmer, stadig går framover, blir dets kunnskap om den objektive virkeligheten likeledes dypere og dypere. Forandringsbevegelsen i den objektive virkelighetens verden tar aldri slutt, og det gjør heller ikke menneskets sannhetserkjennelse gjennom praksis. Marxismen-leninismen har på ingen måte uttømt sannheten, men åpner uavlatelig opp veier til kunnskap om sannheten i praksisens forløp. Vår konklusjon er den konkrete historiske enheten mellom det subjektive og det objektive, mellom teori og praksis, mellom viten og handling, og vi bekjemper alle feilaktige ideologier, såvel »venstre» som høyre, som atskiller seg fra den faktiske historia.

I den nåværende epoken av samfunnets utvikling er ansvaret for korrekte kunnskaper og forandringa av verden og historia blitt lagt på skuldrene til proletariatet og dets parti. Denne prosessen, praksisen med å forandre verden, som bestemmes i overensstemmelse med vitenskapelig kunnskap, har allerede nådd et historisk øyeblikk i verden og i Kina, et stort øyeblikk uten sidestykke i menneskelig historie, og det vil si øyeblikket da mørket ble fullstendig bannlyst i verden og i Kina og da verden ble forandret til en verden av lys som aldri har eksistert før. Proletariatets og det revolusjonære folkets kamp for å forandre verden omfatter fullførelsen av følgende oppgaver: å forandre den objektive verden og, på samme tid, deres egen subjektive verden – å forandre deres erkjennende evne og forandre forholdene mellom den subjektive og den objektive verden. En slik forandring har allerede foregått på en del av jordkloden, i Sovjetunionen. Der driver folket denne forandringsprosessen framover. Folket i Kina og i resten av verden er enten i ferd med å gå igjennom, eller vil komme til å gå igjennom en slik prosess. Og den objektive verden som skal forandres innbefatter også alle motstanderne av

forandring, som for å bli forandret må gå igjennom en periode med tvang før de kan gå inn i den frivillige, bevisste forandringas fase. Verdenskommunismens epoke vil bli nådd når hele menneskeheten frivillig og bevisst forandrer seg sjøl og verden.

Oppdag sannheten gjennom praksis, og igjen bekreft og utvikle sannheten gjennom praksis. Gå ut ifra sansende kunnskap og utvikle den aktivt til rasjonell kunnskap. Gå så ut ifra rasjonell kunnskap og led aktivt revolusjonær praksis for å forandre både den subjektive og den objektive verden. Praksis, kunnskap, praksis igjen og kunnskap igjen. Denne formen gjentar seg sjøl i uendelige perioder, og med hver periode stiger innholdet av praksisen og kunnskapene til et høyere nivå. Dette er den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien i sin helhet, og dette er den dialektisk-materialistiske teorien om enheten mellom viten og handling.

NOTER

1. Fra Lenins noter om »The Idea» i Hegels *The Science of Logic*, bok III, del 3. Se V. I. Lenin: »Conspectus of Hegel's *The Science of Logic*» (september–desember 1914), *Collected Works*, eng. utg., Moskva, 1963, bd. XXXVIII, s. 213.
2. Se Karl Marx: »Tæser om Feuerbach» (våren 1845), Karl Marx, *Verker i utvalg*, Oslo 1970, bd. II, s. 53, og V. I. Lenin: *Materialism and Empirio-Criticism* (annen halvdel av 1908), eng. utg., Moskva 1952, s. 136–42.
3. *San Kuo Yen Yi* (*Beretninger fra de tre kongedømmene*) er en berømt kinesisk historisk roman av Lo Kuan-chung (slutten av det 14. og begynnelsen av det 15. århundre).
4. Fra Lenins noter om »Subjective Logic or the Doctrine of the Notion» i Hegels *The Science of Logic*, bok III. Se V. I. Lenin: »Conspectus of Hegel's *The Science of Logic*», *Collected Works*, eng. utg., Moskva, 1963, bd. XXXVIII, s. 171.
5. Taipings Himmelske Kongerike var navnet på den revolusjonære bondebevegelsen som på midten av 1800-tallet kjempet mot Ching-dynastiets føydale styre og nasjonale undertrykkelse. I januar 1851 startet Hung Hsiu-chuan, Yang Hsiu-ching og andre ledere et opprør i landsbyen Chintien i Kueiping herred i provinsen Kwangsi, og de proklamerte grunnleggelsen av Taipings Himmelske Kongerike. Bondehæren deres marsjerte nordover fra Kwangsi og angrep og inntok Hunan og Hupeh i 1852. I 1853 marsjerte den gjennom Kiangsi og Anhwei og inntok Nanking. En del av styrkene fortsatte så offensiven nordover og trengte seg fram til nærheten av Tientsin. Men Taipinghæren forsømt imidlertid å bygge faste baseområder på de stedene den okkuperte. Dessuten begikk dens ledende gruppe etter å ha opprettet sin hovedstad i Nanking mange politiske og militære feil. Derfor var den ute av stand til å motstå de sammenhengende stormangrepene til Ching-regjeringas kontra-revolusjonære styrker og de britiske, amerikanske og franske aggressorene, og de ble til slutt beseiret i 1864.
6. Yi Ho Tuan-bevegelsen var den anti-imperialistiske væpnede kampen som fant sted i Nord-Kina i 1900. De brede massene av bønder, håndverkere og andre folk tok del i denne bevegelsen. De kom i kontakt med hverandre gjennom religionen og andre kanaler, og de organiserte seg på grunnlag av hemmelige samfunn og førte en heltmodig kamp mot de forente aggresjonsstyrkene fra de åtte imperialistiske maktene – De forente stater, Storbritannia, Japan, Tyskland, Russland, Frankrike, Italia og Østerrike. Bevegelsen ble slått ned med ubeskrivelig grusomhet etter at de forente aggresjonsstyrkene okkuperte Tientsin og Peking.
7. 4. mai-bevegelsen var en anti-imperialistisk og anti-føydal revolusjonær bevegelse som begynte 4. mai 1919. I den første halvdel av dette året møttes seierherrene fra første verdenskrig, dvs. Storbritannia, Frankrike, De forente stater, Japan, Italia og andre imperialistiske land, i Paris for å dele byttet og bestemt at Japan skulle overta alle de privilegiene som Tyskland hadde hatt før i Shantung-provinsen i Kina.

Studentene i Peking holdt møter og demonstrasjoner den 4. mai, og de var de første som viste bestemt motstand mot denne planen. Krigsherreregjeringa i nord arresterte mer enn tredve studenter i et forsøk på å undertrykke denne opposisjonen. Studentene i Peking gikk til streik i protest, og et stort antall studenter i andre deler av landet fulgte deres eksempel. Den 3. juni begynte krigsherreregjeringa i nord å arrestere studenter i Peking i store antall, og innen to dager var omkring ett tusen tatt i forvaring. Dette vekket enda større harme omkring i landet. Fra og med 5. juni gikk arbeiderne i Shanghai og mange andre byer til streik, og kjøpmennene på disse stedene lukket forretningene sine. Slik ble det som først var en patriotisk bevegelse som hovedsakelige besto av intellektuelle, hurtig utviklet til en nasjonal patriotisk bevegelse som omfattet proletariatet, byenes småborgerskap og borgerskapet. Samtidig med denne patriotiske bevegelsen vokste den nye kulturelle bevegelsen, som hadde begynt før 4. mai som en bevegelse mot føydalismen og for å fremme vitenskap og demokrati, til en sterk og mektig revolusjonær kulturbevegelse hvis hovedstrøm var innrettet på å spre kunnskap om marxismen-leninismen.

8. Se Lenin: noter om »The Idea» i Hegels *The Science of Logic*, bok III, del 3, hvor han sier: »For å forstå er det nødvendig empirisk å begynne å begripe, studere og heve seg fra empirismen til det allmenngyldige.» (V. I. Lenin: »Conspectus of Hegel's *The Science of Logic*», *Collected Works*, eng. utg., Moskva, 1963, bd. XXXVIII, s. 205.)
9. V. I. Lenin: »Hva må gjøres?» (høsten 1901–februar 1902), Oslo 1970.
10. V. I. Lenin: *Materialism and Empirio-Criticism*, eng. utg., FLPH, Moskva, 1952, s. 141.
11. J. V. Stalin: »Om leninismens grunnlag» (april–mai 1924), *Spørsmål i leninismen*, Oslo 1952.
12. Se V. I. Lenin: *Materialism and Empirio-Criticism*, eng. utg., FLPH, Moskva, 1952, s. 129–36.

Mao Tsetung:
Tjen Folket

Om motsigelsen

**Taler på Yen-an-konferansen
om litteraturen og kunsten**

Bestilles gjennom Klassekampens distribusjon.

Boks 6159, Etterstad, Oslo 6.

Trykt i offset hos A/S Duplotrykk